

TOM XXXIII

Rok założenia 1862

Nr 1 1976

PRZEGLĄD LEKARSKI

ORGAN KRAKOWSKIEGO ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO

SZESNASTY ZESZYT
POŚWIĘCONY ZAGADNIENIOM LEKARSKIM
OKRESU OKUPACJI HITLEROWSKIEJ

OŚWIĘCIM

W TRZYDZIESTĄ PIERWSZĄ ROCZNICĘ
OSWOBODZENIA OBOZU KONCENTRACYJNEGO
OŚWIĘCIM – BRZEZINKA

Książka porodów w Ravensbrück

Jednym z przejawów akcji biologicznego wyniszczania więźniarek przez system esesowski było w kobiecym obozie koncentracyjnym Ravensbrück rozwiązanie problemu ciężarnych i noworodków, w którego wyniku w wielu wypadkach przerywano ciążę, nawet bardzo zaawansowaną, nie licząc się ze zdrowiem matek, a noworodki masowo umierały z głodu, zimna, brudu i różnych chorób.

Problem ten występował w znacznie większym rozmiarze w Oświęcimiu-Brzezince, gdzie według położnej, Stanisławy Leszczyńskiej¹, noworodki również marły masowo wskutek zimna i głodu, około 1 500 utopiono, a kilkaset wysłano do Nakła w celu wynarodowienia. Dzieci rodziły się również na Majdanku, w Stutthofie i innych obozach, ale postępowanie lekarzy SS i kierownictwa obozu było w Ravensbrück nacechowane — poza okrucieństwem

¹ S. Leszczyńska: Raport położnej z Oświęcimia. Przegl. Lek., 1965, nr 1, s. 104—106.

— szczególnym cynizmem w traktowaniu ciężarnych i niemowląt.

Porody odbywały się w tym obozie od września 1944 r. w sterylnej sali porodowej, uruchomionej przez lekarza obozowego, *hauptsturmführera SS*, dr Percy Treite, co pozwalało mieć nadzieję na zmianę losu noworodków, do tej pory uśmiercanych po urodzeniu. Były to jednak tylko złudzenia, które bardzo szybko się rozwiały.

Ze sporadycznymi porodami Polek spotykamy się w Ravensbrück od 1941 roku.² W latach

² 28 sierpnia 1941 r. Polka, więźniarka polityczna, Franciszka Rachočka (nr 5658) urodziła synka w rewirze. W transporcie kielecko-radomskim z kwietnia 1942 r. przybyły trzy ciężarne; dwie z nich zwolniono po kwarantannie, trzecia, Eugenia Zukowa, Polka (nr 10266), więźniarka polityczna, urodziła synka 9 maja tegoż roku, rzekomo nieżywego. W. Kiedrzyńska: Ravensbrück — kobiecy obóz koncentracyjny. Warszawa 1965, wyd. II, s. 105—106; relacje wymienionych w zbiorach archiwalnych klubu Ravensbrück przy okręgu warszawskim ZBoWiD (dalej w skrócie: ZAR).

wcześniejszych nieliczne kobiety w ciąży zwalniano przed porodem. Od r. 1942 przywożono do obozu Niemki, które zaszły w ciążę z Polakami lub Rosjanami, pracującymi w gospodarstwach rolnych jako robotnicy przymusowi lub jeńcy wojenni. Żeby nie dopuścić do „zhańbienia rasy” (*Rassenschande*), lekarze SS przerywali ciążę niezależnie od jej zaawansowania. Stosowano środki chemiczne, a gdy te nie skutkowały — ginekologiczne. Narzędzia używane do tych zabiegów nie były sterylizowane, stąd częste zakażenia, kończące się śmiercią matek i dzieci. Dzieci żywo urodzone likwidowano przez uduszenie lub topienie w wodzie, następnie palono w piecu centralnego ogrzewania. Wykonawcą tych zabiegów był dr *Rosenthal*³ ze swoją przyjaciółką, więźniarką Gerdą *Quernheim*. Natomiast Niemki, które zaszły w ciążę z Niemcami, jeśli miały na sumieniu przestępstwa pospolite, zwalniano przed porodem. Wysłano również do Francji, z niewiadomych przyczyn, 5 Francuzek ciężarnych (numery pięciocyfrowe, rozpoczynające się od 27...), przybyłych w lutym 1944 r. z dużym transportem. Rodziły w szpitalu w Saint-Denis, pilnowane przez SS, ale pod opieką personelu francuskiego⁴.

Do jesieni 1944 r. zdarzały się porody „nielegalne” w blokach mieszkalnych, gdy więźniarki ukrywały swoją ciążę i nie chciały zgłaszać się do rewiru. Dziecko przyjmowały wówczas więźniarki, położne lub przygodne koleżanki. Losy tych dzieci nie są znane; należy przypuszczać, że w warunkach, w jakich przychodziły na świat, żadne nie utrzymało się przy życiu.

• Porody w Ravensbrück stały się dla władz SS poważnym problemem dopiero od sierpnia 1944 roku. W tym czasie zaczęły napływać większe ilości kobiet ciężarnych: Polki z ewakuowanej, powstańczej Warszawy; więźniarki z więzień i obozów wschodnich (Polki, Rosjanki, Ukrainki) w związku z posuwaniem się ofensywy radzieckiej na zachód; z ewakuowanego Oświęcimia-Brzezinki (Polki, Rosjanki, Ukrainki, Żydówki, Cyganki itd.); jednocześnie przybywały transporty z zachodu, w których były ciężarne Francuzki, Włoszki, Żydówki (z Budapesztu) i inne.

• Od września rozpoczęły się oficjalne porody na dużą skalę. Niezależnie od tego proponowano cynicznie matkom, przed samym rozwiązaniem, usunięcie płodu. Hanna *Wasilczenko* (nr 51688) z ewakuowanej Warszawy tak zeznaje:

„W połowie września 1944 r. wezwano do rewiru kilkanaście ciężarnych Polek i Rosjank. Z polecenia władz obozowych pielęgniarka-Niemka zaproponowała nam usunięcie ciąży. Salę zaległo długie, naprężone milczenie. Niemka, widząc że żadna z nas nie chce się dobrowolnie zgodzić, zaczęła nas namawiać słowami: »Śmiało, nie żenujcie się... może któraś z was ma nieślubne dziecko lub ma już dużo dzieci...« Zacięłyśmy się i nie chciałyśmy nic mówić, wreszcie jedna z nas, nie mogąc dłużej wytrzymać tej bezczelności, odpowiedziała: »Jakże możecie proponować nam usunięcie ciąży w ósmym miesiącu! Przecież to grozi śmiercią operowanej!« Niemka z obrażoną miną odpowiedziała:

³ Y. Ternon, S. Helman: Historia medycyny SS, czyli mit rasizmu biologicznego. Warszawa 1973, PZWL, s. 109—110; D. Hájková, H. Housková: Děti v Ravensbrück. (Praž) 1963, Naše Vojsko, s. 140—141.

⁴ Les Françaises à Ravensbrück. (Paris 1965). Gallimard, s. 205.

»Chyba lekarz i pielęgniarka lepiej wiedzą. Zapewniam was, że jest to zupełnie nieszkodliwe, nawet w ostatnim miesiącu ciąży«. Ponieważ jednak milczałyśmy, odesłano nas do baraków”⁵.

Fakt ten najlepiej ilustruje zamiary lekarzy SS w stosunku do losów noworodków i matek.

• Największa liczba kobiet ciężarnych pochodziła z Polski, z powstańczej Warszawy, skąd przewieziono około 12 000 Polek; pochodziły z różnych dzielnic stolicy. Zaczęły się od Woli i Ochoty z ulicą Filtrową, następnie Starówka, Powiśle, Śródmieście i Żoliborz. Większość po krótkim pobycie w obozie przejściowym w Pruszkowie (*Durchgangslager*) jechała do Ravensbrück, najczęściej przez męskie obozy koncentracyjne (Buchenwald, Dachau, Flossenbürg, Gross-Rosen, Mauthausen i Sachsenhausen) lub przez Oświęcim i Bergen-Belsen.

Przeszły one gehennę zawałonych domów, koczowania w piwnicach, oczekując na śmierć w każdej chwili nie tylko od różnego rodzaju pocisków i bomb lotniczych, lecz i bezpośrednio z rąk żołnierzy niemieckich, dokonujących częstych egzekucji ludności cywilnej. Organizmy ich były wyczerpane do ostateczności pod względem fizycznym i psychicznym. Rozłąka z mężem czy synem w ostatniej chwili podróży do Niemiec, niepewność losu najbliższych, tułaczka, doprowadzały je niejednokrotnie do szoku lub stanu depresji. Oto losy jednej z ciężarnych, która przeszła przez słynny „Zieleniak”.

„Tam przebywałam kilka dni w strasznych warunkach, gdzie rozstrzeliwania, morderstwa i wszelkie gwałty nad kobietami odbywały się bez przerwy przez pijane żołdactwo. W trosce o życie męża i moje przeżywałam straszne chwile, tym straszniejsze, że byłam w trzecim miesiącu ciąży i po przebytej chorobie, z powodu zranienia nogi odłamkiem bomby, na skutek nalożu na Warszawę. Po kilku dniach popędzono nas na dworzec, wpakowano do bydłych wagonów i przewieziono do obozu w Pruszkowie, skąd pierwszym transportem wywieziono nas do obozu koncentracyjnego Oświęcim. Tu rozdzieleno mnie z mężem. Ja zostałam w Oświęcimiu do dnia ewakuacji. Dnia 17/18 I 1945 r. zostaliśmy wypędzeni i szliśmy pieszo; kto nie miał siły iść, tego dobijali... Byłam wtedy w siódmym miesiącu ciąży. Wreszcie załadowano nas do pociągów towarowych i przewieziono do obozu koncentracyjnego Ravensbrück. Przeżyłam tę podróż okropnie; stałam chora, miałam gorączkę przy ogromnym osłabieniu i wyczerpaniu tak, że gdy nastąpił poród, zabrakło mi siły i trzeba było zastosować kleszcze” (*Marja Nodzak*, nr 106154)⁶.

• Warunki, w jakich przyszło im żyć w Ravensbrück, oczekując na poród, były również bardzo ciężkie. Obóz przepelniony do ostatnich granic, pękający w szwach; częsty ruch przyjeżdżających i odjeżdżających transportów. Większość trafiała do ogromnego namiotu, bez podłogi i łóżek, z rozrzuconą słomą, której nie zmieniano.

Inna ciężarna, *Stefania Wodzyńska* (nr 94321) tak pisze o swoim przybyciu i pracy:

„Z miejsca popędzono nas do roboty, chodziłyśmy poza mur obozu pracować w polu i ogrodzie. Po trzech tygodniach kwarantanny wysłano transport Polek do fabryki AEG w Berlinie. Pracowałam w nocnej zmianie po 12 godzin. Warunki były okropne, duszno i bardzo gorąco. Kobiety mdlały. Jeśli w ubikacji przebywałam więcej niż 3 minuty, *aufseherka* wyciągała mnie

⁵ ZAR.

⁶ ZAR.

i biła po twarzy. W nocy bywały naloty i bombardowania; drżałyśmy o swoje życie. Niemcy uciekali do schronów, a nas zamykano przy pracy. W grudniu 1944 r. przewieziono mnie do Ravensbrück. Byłam w szóstym miesiącu ciąży. Okazało się, że tu było jeszcze gorzej, gdyż na drugi dzień odizolowano nas i zamknięto z powodu wypadku tyfusu. Miejsce do spania było w baraku 500, a więźniarek 1500. Spałyśmy po 2-3 na jednym łóżku. Ja dostałam się na łóżko między chorymi na tyfus. Nie było siennika, tylko kawałek koca i kilka desek. Szyb w oknach brakowało; było niemiłosiernie zimno. W takich warunkach spędzałam święta Bożego Narodzenia. Po przebytej kwartannie zabrano mnie do bloku rewirowego (blok 5, W. K.) gdzie znajdowały się tylko kobiety w ciąży. Do pracy nie brano nas, ani na apele, ale od czasu do czasu wywoływano nas do bloku gruźliczek, gdzie musiałyśmy szorować podłogi, łóżka, wyciągać trupę spod łóżek i przenosić do łazienki. Już byłam w ósmym miesiącu ciąży. Byłam tak głodna i wyczerpana, że nie brzydziłam się brać reszty zupy po chorej i zjadać⁷.

Dużą liczbę więźniarek, przybyłych 17 września 1944 r. poprzez Flossenbürg, po dwóch tygodniach wysłano do fabryki amunicji Berlin-Spandau. Wśród nich była ciężarna, Lucyna Długosz (nr 83294), która pisze o warunkach pracy: „Waga pocisków była różna; lżejszych niż 15 kg nie było, a często ważyły 30 kg. Pociski te obrabialiśmy na maszynie. Siły nie miałam zupełnie. Wyżywienie było bardzo marnie; chodziłam stale głodna. Poza tym wykańczała mnie nocna praca. Jedynym odpoczynkiem w czasie pracy były okresy nalołów⁸”.

Jak już wspomniano, na skutek zarządzenia dr Percy Treite, zastępcy naczelnego lekarza obozu, powstała we wrześniu 1944 r. w rewirze sterylna sala porodowa, zaopatrzona w potrzebne narzędzia. Było to niewielkie pomieszczenie między salą operacyjną i apteką. Mieściły się tam dwa łóżka i dodatkowe — rozstawiane. Kobiety ciężarne przebywały w różnych blokach. Dopiero na samo rozwiązanie przygotowano je do sali porodowej, zwanej *Kreissaal*. Opiekę nad salą porodową sprawowały siostry SS: Anni, Erika, Erna, Gerda i Martha. Ograniczała się ona do formalnego pełnienia dyżurów. Porody przyjmowały więźniarki-akuszerki lub studentki medycyny: Iza Sicińska, Polka, Anette Eckmann — Holenderka, Hanna Housková — Czeszka, Józefina Pöllinger — Austriaczka. W pewnych przypadkach interweniował dr Franz Lucas i dr Treite. Jak podaje więźniarka dr Zdenka Nedvědová⁹, traktował on noworodki jako atrakcję. Jeśli miał ochotę lub z nudów dokonywał operacji porodowych. Większość z nich była niepotrzebna i szkodliwa dla matki i dziecka; dokonywał cesarskich cięć, po których noworodki umierały¹⁰.

Bezpośrednio po porodzie matki musiały opuścić rewir, gdyż następne czekały na łóżko. Maria Nodzak (nr 106154) w swojej relacji pisze, iż o pierwszej w nocy urodziła synka, a o ósmej rano kazano jej wstać i iść na blok mieszkalny. „I teraz zaczęła się prawdziwa tragedia: nie miałam pokarmu, a mały krzyczał. Matki z litości dokarmiwały go. Ja w zamian oddawałam

im, co tylko mogłam z jedzenia, ale że sama byłam głodna, więc kładłam się na twarz, by nie widzieć, jak inne jadły (...) Dziecko mizerniało strasznie, a gdy po pierwszym wykąpaniu zachorowało na zapalenie płuc, stan jego był tak ciężki, że straciłam nadzieję utrzymania go przy życiu. Gorączka dochodziła do 40°. Z lekarstw dawano mu tylko rumianek. Radzono mi, bym zmoczyła pieluszkę i owinęła nóżki, ale obawiałam się zastosować to. W końcu zdecydowałam się zrobić to sama; jeden Bóg wie, co ja wtedy przeżyłam. Stał się cud, dziecko spocilo się, ustał chrapiący kaszel, temperatura zaczęła spadać, a doktorka Czeszka przydzieliła mi młodszą siostrę, śliczną Cyganekę, Elizę Szmidt, z którą we dwie nańczyliśmy 'biedne dzieciątko'¹¹.

O warunkach panujących w bloku nr 11, do którego dostawały się dzieci po urodzeniu, informuje H. Wasilczenko; jej synek zmarł w tym bloku po szesnastu dniach życia:

„Niemowlęta miały osobny pokój, gdzie leżały w poprzek, pokołem na 2 łóżkach, przykrytych wspólnym kocem. Potem dostawiono jeszcze 2 łóżka piętrowe, gdyż liczba dzieci wzrosła do pięćdziesięciu. Dozorowała dzieci Niemka (więźniarka), beznadziejnie tępa i głupia, nie mająca pojęcia o pielęgnacji noworodków. W pokoju był piecyk żelazny do ogrzewania, ale palił się tylko wtedy, gdy dozorczyca Niemka gotowała sobie potrawy z krażdzionych chorym produktów. Rozpalala go do czerwoności, rozwierając na rozciętą okno, choć przy samym oknie stały łóżka z dziećmi. W tym samym pokoju lekarzka-laryngolog przyjmowała swoje pacjentki. Na noc zamykano dzieci na klucz, zostawiając je do rana bez żadnego dozoru, w nieopalanym, zimnym pokoju (8-10°). Z narażeniem życia wykradłam w nocy klucz, aby zająć do dziecka. Pierwszy raz, gdy to uczyniłam, zatrzymałam się ze zgrozy; po przekroczeniu kontaktu ująłam niezliczone ilości wszelkiego gatunku robactwa, które laziło po łóżkach, wiazało w nosy, w uszy. Dzieci leżały przeważnie nagie, gdyż wykopywały się spod koca. Niektóre ssły sobie mocz, większość krzyczała całą noc z głodu i zimna, na mokrych i zanieczyszczonych pieluszkach, co wywoływało poważne rany na ciałkach. Śmiertelność była straszna; przy przeciętnym stanie 50 dzieci, doszło do 8 zgonów dziennie¹²”.

Co do wyglądu dzieci zaraz po urodzeniu relacje nie są zgodne. Jedne matki zeznają, iż wygląd małych było przerażający, rodziły się zniekształcone, o żółtych, pomarszczonych ciałkach, zamiast pośladków — obwisła skóra (Czesława Zugaj); inne podkreślają dobry wygląd noworodka (Helena Madej), który trwał bardzo krótko; dziecko zmieniało się w oczach i upodabniało do innych. Na dobry wygląd noworodków zaraz po urodzeniu zwraca również uwagę wspomniana już położna z Oświęcimia, St. Leszczyńska, widząc w tym walkę natury o swoje prawa¹³.

W grudniu 1944 r. dopuszczono do opieki nad noworodkami więźniarki polityczne (*Marie-Jo Chombart de Lauve*, Francuzka, Czeszka, Holenderka oraz Jugosłowianka). Dwoiły się i troiły, organizując pożywienie i dbając o względną czystość. Wyżywienie niemowląt było nieodpowiednie i niewystarczające. Dostarczono z kuchni obozowej rodzaj kleiku, zaprawianego mlekiem, po którym chorowały na kiszki. Mat-

⁷ ZAR.

⁸ ZAR.

⁹ Komentář dr Zdeny Nedvědové h. originálnimu porodnmu sešitu z reviru (nemocnice) v koncentračním táboře Ravensbrück. Maszynopis, ZAR.

¹⁰ Księga porodów, fotok. w ZAR.

¹¹ ZAR.

¹² W. Kiedrzyńska: Ravensbrück..., o. c., s. 438-440.

¹³ Zob. przypis nr 1.

ki przeważnie nie miały pokarmu. Te, które pokarm miały w większej ilości, dokarmiły maleństwa innych więźniarek. W tym czasie już paczek nie było; w obozie panował głód. W ramach akcji samopomocy międzynarodowej, pracujące w kuchni dożywiały niektóre matki, ale to było kroplą w morzu potrzeb. W tym czasie starsza siostra SS, *Marschall*, przechowywała zapasy mleka w proszku, ryżu, cukru z paczek kanadyjskich, lecz na usilne prośby dr *Nedvědovéj* nie użyczyła ani odrobiny dla maleństw umierających z głodu. Wszystkie te zapasy, jak i bielizna dziecięca po zagazowanych rodzinach żydowskich, przeznaczone były dla rodzin esesmanów i dozorczyń.

Równie ciężko było z bielizną dla niemowląt. W sali porodowej dawano koszulkę i 2 pieluszki, którymi nie sposób było tak gospodarzyć, aby dziecko nie leżało w brudzie. Zmieniano je więc tylko w wypadkach specjalnego zanieczyszczenia. Był zakaz suszenia pieluszek w blokach; matki, po praniu w zimnej wodzie, bez mydła, nosiły je pod ubraniem, susząc własnym ciałem. Prowadzona walka o życie noworodków pozwalała niektórym z nich przeżyć 2–3 miesiące, ale nie mogła uratować od śmierci.

W obozie wzrastała ogólna dezorganizacja na skutek uszkodzenia centrali elektrycznej, obóz był bez światła. Dyżury przy noworodkach, ranne i wieczorne, odbywały się przy świetle palącego się drewna. Każdego ranka, gdy matki wymykały się przed apelem do swych maleństw, aby je rozgrzać i nakarmić, przeważnie pustą piersią, we wszystkich językach słyszało się rozpaczliwe wołanie, gdy ręka matki trafiła na martwe zwłoki dziecka.

Po jakimś czasie przeniesiono matki z dziećmi na blok 5, rewirowy, i dzieci umieszczono w dawnej jadalni, matki w obu sypialniach. Część matek ulokowano w blokach 8 i 22 — cygańskim, w którym nie było nawet pryczy. Ostatecznie w końcu stycznia 1945 r. wszystkie matki z noworodkami znalazły się w bloku 32, ogrodzonym siatką. Utrudniało to kontakt z resztą obozu i pogorszyło sytuację matek i dzieci. Oto jak wyglądało zamieranie niemowlęcia, które ważyło po urodzeniu 4 kg:

„Po kilku dniach zauważyłam, że nie przyjmuje już pokarmu, aczkolwiek chciwie chwyla sutkę do buzi. Lekarka obozowa orzekła, że dziecko ma pleśniawki bardzo rozprzestrzenione w całej jamie ustnej i na to w tych warunkach nic nie można poradzić. Od tej pory sytuacja moja stała się wręcz rozpaczliwa. Pokarm rozlewa się dookoła ust dziecka. Nieustanny płacz i niemoc zaradzenia temu stawały się udręką nie do wytrzymania (...) W 17 dniu życia Stefanek już nie płakał. Leżał cichutko i czekał. W południe umarł. To było 25 marca 1945 roku. Policjantka zabrała moje i jedno inne dziecko pod pachę, jak lalki, do spalania” (Helena Madej, nr 60093)¹⁴.

Aby rozładować narastające przeludnienie, od końca listopada 1944 r. do końca stycznia 1945 r. wywożono więźniarki ewakuowane z powstańczej Warszawy na tak zwane roboty wolnościowe. Znalazły się wśród nich kobiety z dopiero co urodzonymi niemowlętami¹⁵ (od

9 dni do 1 miesiąca). Sześć matek wysłano razem do Fürstenbergu, do tartaku *Zimmermanna*, w tym 4 Polki; było to 10 stycznia 1945 roku. Według relacji *Marie-Jo Chombart de Lauve*¹⁶, gdy wyszły za bramę, zastały jeńca francuskiego z jednokonnym wózkiem. W ostatniej chwili chciano im odebrać dzieci, lecz sprzeciwiły się temu gorąco (zabijcie nas na miejscu!). Po półgodzinnym oczekiwaniu zezwolono na zabranie dzieci. Nie było dla nich żadnych ciepłych rzeczy, a mróz na dworze. Na miejscu jeńcy wojenni okazali matkom serdeczną pomoc, dzieląc się swoją bielizną, z której można było zrobić dla niemowląt ciepłe kaptanki i ofiarowując mleko w proszku ze swoich paczek.

O przejściach w tartaku pisze w swej relacji *Zofia Rzewuska* (nr 67602)¹⁷:

„Tam układaliśmy deski na podwórku tartacznym, obcinałyśmy boki od desek, składały na rolę i wywoziły na plac. Dzieci pozostawały pod opieką więźniarki-Francuzki, niezdolnej do pracy. Mieszkałyśmy w małym pokoiku. Łóżka piętrowe. Obok kuchenka. Wyżywienie okropne, głodowałyśmy. *Zimmermann* kazał dać po 1 litrze mleka odciąganego, a majster nie zezwalał. Musiałyśmy się po kryjomu udawać do kuchni po mleko.

Synek mój zachorował, było to prawdopodobnie zapalenie opon mózgowych; rączkami bił się po głowę. *Zimmermann* dał szofera i przewiozłam dziecko do Neustrelitz, gdzie umieszczono je w przewiewnym baraku, przeznaczonym dla Rosjan, na terenie tamtejszego szpitala. Powiedziano, że *Pölnische Schwein kann nicht mit deutschen Kindern liegen*. Dziecko zmarło tego samego dnia, kiedy je przywoziłam, czyli 19 kwietnia 1945 r., o godz. 17,10. Byłam u księdza katolickiego, Niemca i prosiłam, żeby dziecko pochował; obiecał, że przyjdzie, ale nie pokazał się. Pochowaliśmy, jeńcy wojenni Włosi, Belgowie, Francuzi i Polacy, którzy byli zatrudnieni u *Zimmermanna*. Jeden zrobił trumienkę, inny krzyż i wygrawerował napis. Pogrzeb był w Fürstenbergu 24 kwietnia 1945 r. Pochowaliśmy dziecko na cmentarzu, na nie poświęconym miejscu, dla *ausländerów*, pod płotem”.

Porody odbywały się w rewirze w dalszym ciągu, rytmicznie; mniej więcej jednakowa liczba noworodków przychodziła na świat w styczniu, lutym i marcu 1945 r.

Przepełniony obóz stopniowo ewakuowano. Z 2 na 3 marca odjechał duży transport Francuzek do Mauthausen. Dołączono doń grupę ciężarnych Cyganek. Poród jednej z nich odbył się w przepelnionym bydłowym wagonie. 26 marca wysłano duży transport więźniarek do Bergen-Belsen, wśród nich resztę kobiet ciężarnych i z nowo narodzonymi dziećmi. W trakcie koszarnej drogi w bydłowych wagonach, trwającej koło tygodnia, odbywały się również porody. Towarzyszki podróży odbierały poród, przecinając zębami pępowinę. Esesmani wyrzucali z wagonów nowo narodzone martwe lub półżywe. Niektóre matki dowiozły trupki do Bergen-Belsen, gdzie je pochowały.

W obozie warunki egzystencji, nawet dla przybyłych z Ravensbrück, były zaskoczeniem. Panował nieopisany chaos. Nowo przybyte koczowały pod krematorium dwa dni i dwie noce, bez jedzenia i picia. Gdy dostały się do bloku, gdzie jak podaje *Aleksandra Ciesielska* (nr

¹⁴ ZAR.

¹⁵ „Geburtenbuch”.

¹⁶ *Les Françaises à Ravensbrück*, o. c., s. 207.

¹⁷ ZAR.

122. Kowalska Maria pol. Pol. Nr. 81 675 Kind: Heinrich geb. 9. 11/1943 Ich bin tota	124. Kowalska Jadwiga Kind: Zbigniew geb. 6. 11/1943 Ich bin tota † Kind gestorben: 31. 11. 44
125. Larmann Irene pol. Belg. Nr. 65 607 Kind: Zbigniew geb. 5. 11/1943 Ich bin tota † Kind gestorben: 21. 11. 44	129. Czaska Helena pol. Belg. Nr. 90 463 Kind: Silla geb. 6. 11/1943 Ich bin tota
130. Bernath Caroline ang. Belg. Nr. 72 619 Kind: Anita geb. 6. 11/1943 Ich bin tota † Kind gestorben: 11. 11. 44	131. Koel Sofia pol. Pol. Nr. 59 999 Kind: Andreas geb. 6. 11/1943 Ich bin tota † Kind gestorben
132. Szodowska Anna pol. Pol. Nr. 54 292 Kind: Waldemar geb. 7. 11/1943 Ich bin tota Kont. Nr. 1 45	136. Rozmuska Sofia pol. Pol. Nr. 67 882 Kind: Marek geb. 6. 11/1943 Ich bin tota Kont. Nr. 10. 1. 45
133. Pamińska Kazimiera pol. Pol. Nr. 63 257 Kind: Wiesława geb. 6. 11/1943 Ich bin tota Kont. Nr. 10. 1. 45	133. Ziskun Joanna pol. Pol. Nr. 74 997 Kind: Magdalena geb. 1. 11/1943 Ich bin tota † Kind gestorben 21. 11. 44

Fotokopia karty z księgi porodów w rewirze obozu Ravensbrück (krzyżyk przy zapisie oznacza zgon noworodka)

67835)¹⁸, „dano nam jakąś melzupę, której nie dostałam, bo silniejsze kobiety rzuciły się na kocioł i wyrwijąc go sobie, rozlały prawie wszystko na podłogę, widziałam klębowisko ciał usiłujących zlizać nieco rozlanego jada. Prerażający widok”.

Powszechnie panował dur. Matki leżące w silnej gorączce, nieprzytomne, nie mogły opiekować się niemowlętami. Gdy dochodzili do przytomności, nie znajdowały swoich dzieci. Do takich należała Janina Gierszewska (nr 68816)¹⁹. Niektóre więźniarki rodziły dzieci w ostatnich dniach przed wyzwoleniem obozu przez II armię angielską. Jedną z nich, wspomniana już Ciesielska, pisze:

„Był kwiecień 1945 r. (...) Kobiety rodziły (...) Koło mnie na przyczy urodziła synka Nastka Burakowska z Warszawy. Nastka umarła, a dziecko zostało prawdopodobnie zabrane przez Anglików do domu dziecka. Ja już miałam tyfus plamisty i z 13 na 14 kwietnia 1945 r. urodziłam Wojtkę. Nie było światła na bloku, moja towarzysząca niedoła, Halina Hoffman, trzymała zapalony papier, a Cyganka brudnym nożem odcięła pepowinę noworodka i zawiązała brudną szmatą. Urwałam kawałek zawsonego koca i owinęłam dziecko; potem zwdokłam się z przyczy i na trzęsących się nogach poszłam na obóz poszukać jakichś szmat na pieluszki. Niczego nie znalazłam. Podarłam resztę swojej koszuli, aby mieć pieluszki. 15 kwietnia do obozu wkroczyły wojska angielskie. Nie brałam udziału w ogólnej radości, byłam już bardzo chora. Nie miałam pokarmu, dziecko moje ledwie oddychało. Było to coś bardzo małego i pomarszczonego jak pieczone jabłuszko (...) Po

tygodniu Angilcy, obsypawszy mnie i daleko obficie proszkiem DDT, przewieźli wraz z innymi kobietami z dziećmi na lager esesmański i umieścili na bloku R 5, który stał się blokiem matki i dziecka. Reszta kobiet urodziła już w dość normalnych warunkach. Długo chorowałam ja i moje dziecko na tyfus plamisty, a poza tym miało ono taką awitaminozę, że jego ciałko było jedną wielką raną, a do tego wszystkiego jeszcze katar kiszec”.

Więźniarka Jadwiga Bryzek (nr 64126)²⁰ również urodziła w Bergen-Belsen dziecko (córkę) 31 marca. Pisze w swojej relacji:

„Przez trzy doby nie miałam pokarmu i dziecko karmiłam własną śliną. To uratowało je od zakażenia żółtaczką, gdyż prawie wszystkie dzieci kamione brukwią zapadały na tę chorobę. Mimo mojej troskliwej opieki, w białźnie dziecka wciąż znajdowałam wszy. Pranie odbywało się w basenie, gdzie pływały trupy. Woda ta również służyła do kąpania i picia. Dnia 15. IV. 1945 r. wkroczyli Angilcy i ze zgrozą stwierdzili, że na 220 matek zaledwie 8 wyszło o własnych siłach. Reszta, obłożnie chora na tyfus, została przewieziona do szpitala SS”.

Liczby kobiet ciężarnych wywiezionych z Ravensbrück do tego obozu i tam rodzących nie da się ściśle ustalić. Powtarzająca się w relacjach liczba przeszło 200 kobiet zapewne obejmowała całość transportu, w którym były kobiety ciężarne i matki z niemowlętami urodzonymi w Ravensbrück.

Był jeszcze jeden transport, w którym znalazły się również ciężarne i matki z niemowlętami. Według szacunku niemieckiej więźniarki

¹⁸ ZAR.

¹⁹ ZAR.

²⁰ ZAR.

politycznej „Hildy B.”, która eskortowała je na dworzec, odjechało rzekomo do Bergen-Belsen 250 więźniarek zaraz po niedzieli wielkanocnej, która w roku 1945 przypadała 1 kwietnia. Załadowano je po 50 w bydłych wagonach. Za pożywienie dla niemowląt miało służyć mleko w proszku, rozpuszczone w wodzie pobranej z lokomotywy. Słuch o nich zaginął²¹. Trzeba wspomnieć o kilku porodach w *Jugendlager* (Uckermark), gdzie gromadzono więźniarki przeznaczone na wyniszczenie. Między starymi, ciężko chorymi, kalekami, były też ciężarne. Po porodzie noworodki zabijano.

Akcja Folke Bernadotte'a, której w okresie ewakuacji Ravensbrück zawdzięczają ratunek liczne więźniarki, ogarnęła również grupę matek z nowo narodzonymi niemowlętami²². 25 kwietnia 1945 roku autokary Szwedzkiego Czerwonego Krzyża zabrały je (przeszło 30 niemowląt; najmłodsza, Ewa *Długosz*, urodziła się 19 kwietnia) do Szwecji. Wszystkie dzieci bardzo słabe, niedożywione, doznały w tym kraju starannej i fachowej opieki, początkowo w szpitalu w Landskronie; następnie część przebywała pod opieką pediatry, dr *Walstroema*, w pięknej willi nad morzem. Pomimo to 5 niemowląt zmarło już w Szwecji²³.

Liczbę dzieci urodzonych w Ravensbrück (w okresie 1943—IV.1945) i kilkunastu przybyłych w ostatnich miesiącach ciąży z Ravensbrück do Bergen-Belsen szacuje się w obecnym stanie badań na przeszło 800. Według Eriki *Buchman*²⁴ z zachowanych notatek można określić tę liczbę na 863; *Marie-Jo Chombar* *de Lauve* podaje liczbę 850²⁵, natomiast dr *Rebmaier*²⁶ określa liczbę urodzonych dzieci polskich na około 800, nie podając innych narodowości. Z polskich dzieci przeżyło 29 i jest obecnie w ewidencji Klubu Ravensbrück przy okręgu warszawskim ZBoWiD: 24 osoby urodzone w Ravensbrück i 5 w Bergen-Belsen.

Gdy zaczęły się porody w tzw. *Kreissaal*, założono zeszyt do ich wpisywania. Ewidencję prowadziły siostry SS. Więźniarka Czeszka, dr *Zdenka Nedvědová*, pediatra, pracując w rewirze, interesowała się ciężarnymi i noworodkami. W ostatnich dniach przed opuszczeniem obozu przez władze SS udało się jej ukryć ów zeszyt i po wyzwoleniu Ravensbrück przez wojska radzieckie wywieźć do Czechosłowacji. Był on przedstawiony przez *Nedvědová* Brytyjskie-

mu Trybunałowi Wojskowemu w Hamburgu w 1946/47 r. podczas procesu załogi SS z Ravensbrück. Następnie jako dokument ważny dla historii Ravensbrück został przekazany Instytutowi Historii KPC (Praha 1, Rytefska), wreszcie złożony w powstałym Muzeum na terenie byłego obozu Ravensbrück, gdzie znajduje się do dziś²⁷.

Porody z lat 1944 i 1945 mają własną numerację. Pierwszych stron roku 1944 brak; nie wiadomo, czy zaginęły przypadkowo, czy usunął je ktoś umyślnie. Pierwszy notowany poród oznaczony jest numerem 40 i datą 19 września (data dnia niezbyt wyraźna) 1944 r. Ostatni poród tego roku ma numer 176 i datę 31 grudnia. Po odjęciu 39 numerów z zagubionych stron, pozostaje w 1944 r. 137 numerowanych porodów. Ponieważ wprowadzono siedem numerów dodatkowych (87-a, 115-a, 117-a, 119-a, 145-a, 151-a, 163-a), ogółem w roku 1944 mamy zanotowane 137 + 7 = 144 porody.

W roku 1945 natomiast omyłkowo opuszczono dziesięć numerów (po 222 następuje 233), czyli zamiast 375 jest 365. Ostatni poród odbył się 22 kwietnia 1945 r. Z lat 1944 i 1945 dysponujemy zatem informacjami o 509 porodach, odbytych w rewirze w *Kreissaal*. Dane dotyczące brakujących 39 porodów nie są znane, wobec czego obliczenia statystyczne będą dotyczyły jedynie 509 porodów, natomiast za ogólną liczbę porodów w tym czasie przyjmujemy liczbę 548.

Książka porodów (*Geburtenbuch*) zawiera następujące dane: numer kolejny, nazwisko i imię matki, rodzaj więźnia, narodowość, numer obozowy, imię dziecka, datę urodzenia z dokładnością do godziny, ewentualną datę śmierci lub datę zwolnienia (było 33 zwolnień, w tym 16 zwolnień Polek); poza tym, jeśli poród odbył się w innym bloku rewirowym (rzadkie wypadki), numer tego bloku lub miejsce urodzenia — pobliski podobóz Siemens, komando Neubrandenburg, Grüneberg, Malchow, *Jugendlager* (Uckermark — obóz wyniszczenia w bliskim sąsiedztwie Ravensbrück).

Każda dyżurna siostra SS wpisywała swoje imię przy dziecku, które się urodziło podczas jej dyżuru. Dopisywały też przy zmarłych noworodkach przyczynę śmierci. Według dr *Nedvědové* były to fałszywe rozpoznania, np. „katar żołądka i kiszek”, *Allgemeinekörperschwäche* itp. Najczęściej noworodki marły z głodu, gdyż matki nie miały pokarmu. Dr *Nedvědová* po opuszczeniu obozu przez personel lekarski przepisała z książki operacyjnej zabiegi, dokonywane przy poszczególnych porodach przez dr *Treite*, dr *Lucasa* i studenta medycyny *Benno Orendi* (*Hohe Zange*, *Zange aus Beckenmitte*, cesarskie cięcie itp.). Interwencje dr *Lucasa* nastąpiły 18-krotnie, dr *Treite* — 11 razy. Wszystkie dzieci wkrótce umierały. Odbyło się 16 porodów przedwczesnych, w siódmym i ósmym miesiącu ciąży, jeden nawet w piątym miesiącu.

²⁷ Komentář..., o c. Dr *Nedvědová* informuje w nim, iż w zeszytce nie zanotowano żadnego porodu czeskiej więźniarki; znalazłam jednak dwa nazwiska Czeszek; jedno z dzieci zmarło.

²¹ E. *Buchmann*: Die Frauen von Ravensbrück. Berlin 1981, Kongress Verlag, s. 81; Geneviève de Gaulle: La condition des enfants au camp de Ravensbrück. Revue d'Histoire de la II g. m. 1962, nr 45, s. 71 i nast.

²² Około 4000 Polek znalazło się w Szwecji.

²³ Opowiadanie Polek w Szwecji o nieprawdopodobnych zbrodniach Niemców. Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza, 1945, nr 114, s. 4. Cytowane przykłady: Anna *Grudzińska* (nr 63555), dozorczyńca zostawiła jej trzymiesięczne dziecko na dworze w zimie, zmarło na zapalenie płuc. 24-letnia *Jadwiga Pecyńska* odbyła przedwczesny poród wskutek bicia i maltretowania. *Janina Świątnicka* (nr 75749) wskutek kopania przy pracy miała ciężki poród; dziecko zmarło. *Krystyna Zaieska* powiła dziecko bardzo słabe. Dozorczyńca wyniosła dziecko do piwnicy, gdzie zjadły je szczury.

²⁴ E. *Buchmann*: o. c., s. 37.

²⁵ Les Françaises..., s. 209.

²⁶ „Warschauer Aufstand” — relacja lekarki, która w r. 1945 pracowała w rewirze w sali operacyjnej i opiekowała się również rodzającymi.

Życie noworodków trwało od 1—3 dni do 3 miesięcy. Najwięcej dzieci przeżyło 2 tygodnie; nieliczne przeżyły 3 miesiące. Reszta umierała po dłuższym czasie, czego już w książce nie notowano, gdyż były wówczas w blokach mieszkalnych.

Dwie pary bliźniat urodziły się w r. 1944 i trzy pary w r. 1945. Wszystkie zmarły przy porodzie lub po 10—20 dniach.

Pozycje z r. 1945; 35, 90, 262 — bliźnięta notowane pod jednym numerem. Liczba urodzonych chłopców przewyższa liczbę dziewczynek: chłopców — 262, dziewczynek — 236, płęć nie podana — 14, razem 512, bliźniat 3 pod jednym numerem, łącznie 509 dzieci.

Według zapisów zmarło ogółem w latach 1944—1945 — 381 niemowląt, w tym największą część polskich — 208. Załączona tabela wykazuje śmiertelność według narodowości (str. 104).

SPIS Z KSIĄŻKI PORODÓW W RAVENSBRÜCK

Objaśnienie skrótów: B = Belgijka, Biał = Białorusinka, C = Cyganka, Cz = Czeska, E = Estonka, F = Francuzka, H = Holenderka, J = Jugosłowianka, L = pochodząca z Lotaryngii, Ł = Łotyszka, Mischl = Mischling, N = Niemka, P = Polka, pZ = polska Żydówka, R = Rosjanka, sZ = słowacka Żydówka, U = Ukrainka, wC = węgierska Cyganka, wZ = węgierska Żydówka, W = Włoszka, asoc. = asocjalna, bl. = bliźnięta, BV = Berufsverbrecherin, pol. = polityczna, vrnP = verkehrt mit Polen, zm. = zmarła, zw. = zwolniona, RD, DRaW = Niemka. W wypadku braku któregoś z elementów opisu zastosowano myślnik. Zachowano pisownię nazwisk i imion według oryginału.

Franz Frieda, C, asoc., 48351, Rudolf, 19.IX.1944, zm. 5.X.1944; Zenkowska Marina, R, pol., 50825, Gına, 21.IX.1944, zw. 9.X.1944; Łukina Anna, R, pol. 67932, Ljuba, 23.IX.1944, zw. 27.XI.1944; Kamoda Krystyna, P, pol., 67385, Grażyna, 24.IX.1944, zw. 10.X.1944; Karcajna Maria, R, pol., 50453, Johann, 25.IX.1944, zm. 25.IX.1944; Kuranow Aleksandra, R, pol., 50503, Nad'ja, 26.IX.1944, zw. 10.X.1944; Ujwari Maria, C, asoc., 48081, Klara, 26.IX.1944; Garska Lucie, P, pol., 59179, Urszula, 28.IX.1944, zm. 19.XI.1944; Denteł Maria, C, asoc., 48375, Alena, 28.IX.1944, zm. 9.II.1945; Sisojewa Lydia, R, pol., 34774, Ewgenia, 1.X.1944, zw. 17.XI.1944; Straketschewa Anna, C, asoc., 48374; Zdenek, 2.X.1944, zm. 4.I.1945; Waszczuk Krystyna, P, pol., 58649, Maria, 3.X.1944, zm. 17.XI.1944; Malcewa Klawdja, R, pol., 32788, Alexej, 2.X.1944, zw. 27.XI.1944; Janicka Lucyna, P, pol., 65264, Andreas, 5.X.1944, zw. 27.XI.1944; Wasilczenko Anna, P, pol., 51688, Witold, 6.X.1944, zm. 22.X.1944; Dolina Maria, U, pol., 63006, Wiktor, 8.X.1944, zw. 29.XI.1944; Strogonowa Makrina, R, pol., 50723, Katharina, 7.X.1944, zm. 5.XI.1944; Christ Anna, C, asoc., 48222, Hubert, 8.X.1944, zm. 17.II.1945; Karnaszewska Zofia, P, pol., 60284, Narcyz, Henryk, 9.X.1944, zm. 7.XI.1944; Gousseau Renée, F, pol., 62884, Marie-France Andrée, 9.X.1944, zm. 1.I.1945;

Patasz Irena, P, pol., 65709, Lucjan, 11.X.1944, zm. 10.XI.1944; Weiss Matylda, C, asoc., 48281, Horst, 14.X.1944, zm. 4.I.1945; Bernhardt Elisabeth, C, asoc., 48195, Erich, 14.X.1944; Wielgosz Leokadia, P, pol., 70156, Bogusław, 15.X.1944, zm. 6.XI.1944; Schinkler Danuta, P, pol., 65804, Renata, 16.X.1944, zw. 27.XI.1944; Głebowa Wiera, R, pol., 30888 Georgi, 18.X.1944, zw. 27.XI.1944; Dambrowski Bertha, C, asoc., 48331, Walter, 19.X.1944, zm. 1.II.1945; Handtke Marie, RD, BV., 64894 — 20.X.1944; zm. 20.X.1944; Iwanowa, R, pol., 31156, — 20.X.1944, zm. 20.X.1944; De Soewy Barbara, P, pol., 47586, Thomas, 20.X.1944; Dolata Wanda, P, pol., Lucia, 23.X.1944, zm. 1.XI.1944; Josefs Alwina, Ł, pol., 74862, Hermine, 23.X.1944, zm. —; Kacanowska Zofia, P, pol., 56595, Andreas, 26.X.1944, zm. 30.XII.1944; Denborys Wanda, P, pol., 69599 Stefan, 27.X.1944, zw. 27.XI.1944; Jewsejewa Vera, R, pol., 39556, Anatol, 28.X.1944, zw. 27.XI.1944; Posnik, P, pol., 67448, Wiesław, Anton, 28.X.1944, zm. 8.XI.1944; Peszko Irena, P, pol., 78894, Stanisława, Urszula, 29.X.1944, zm. 1.XII.

1944; Masłobojewa Tamara, R, pol., 50550, Ida, 29.X.1944, zw. 27.XI.1944; Andruszkiewicz Jadwiga, P, pol., 51446, Elżbieta, Maria, 30.X.1944, zw. 27.XI.1944; Goebel Erna, N, —54588, Reiner, Hermann, 30.X.1944; Poltorok Stanisława, P, pol., 77581, Barbara, Margareta, 31.X.1944, zm. 22.I.1945; Nowicka Genowefa, P, pol., 56620, Zbigniew, Andreas, 31.X.1944, zw. 27.XI.1944; Müller Nina, R, pol., 32742, Stanisław, 2.XI.1944, zw. 27.XI.1944; Lisienko Tamara, U, pol., 69456, Anieła, 2.XI.1944, zw. 28.XI.1944; Wilińska Wanda, P, pol., 63052, Janina, 5.XI.1944, zw. 27.XI.1944; Balaschko Lilla, Ł, pol., 74826, Waldemar, 5.XI.1944, zm. 7.XI.1944; Szabrańska Irena, P, pol., 65257, —3.XI.1944, zm. 5.XI.1944; Szymańska Julia, P, pol., 64977, P, pol., Andreas, 6.XI.1944, zm. 25.XI.1944; Debury Alphoncina, B, pol., 67275, Fredy, Fernand, 5.XI.1944, zm. 4.XII.1944; Ignatiowa Anastasia, R, pol., 32774, Juri, 10.XI.1944; Zebrowska Irena, P, pol., 52615, Michal, 11.XI.1944, zm. 19.XII.1944; Dykers Maria, B, pol., 68275, Rita, 11.XI.1944, zm. 30.XII.1944;

Szymborska Janina, P, pol., 55950, Martin, 9.XI.1944, zm. 4.XII.1944; Iwencowa Kirjana, R, pol., 50415, Valentina, 12.XI.1944, zw. 27.XI.1944; Subarewa Anna, R, pol., 76699, Alexy, 12.X.1944, zm. 30.XI.1944; Passeurat Helena, F, pol., 78887, Jean, Claude, Raymond, 13.XI.1944, zw. 10.I.1945; Szebur Dominika, R, pol., 33608, Alexander, 13.XI.1944, zw. 27.XI.1944; Oresonka Luba, R, pol., 78322, Janina, 13.XI.1944, zm. 10.XII.1944; Oresowska Luba, R, pol., 78322, Nikolaus, 13.XI.1944, zm. 4.XII.1944 (bl); Lewitzka Justyna, P, pol., 78065, Josef, 14.XI.1944, zw. 29.XI.1944; Sericher Ottilie, Ł, pol., 64565, Maria, 15.XI.1944, zw. 28.XI.1944; Jertzak Eleonora, P, pol., 67789, Irena Mira, 15.XI.1944, zm. 4.XII.1944; Delikatna Irena, Ł, pol., 70758, Anatol, 16.XI.1944, zm. 30.XII.1944; Grabowska Anna, P, pol., 68708, Stanisław, 16.XI.1944, zm. 29.XII.1944; Frenz Luise, C, asoc., 48198, Marie, Luise, 17.XI.1944, zm. 10.II.1945; Hadorovic Giovanna, W, pol., 40107, Anna, Maria, 19.XI.1944; zm. 10.XII.1944, (bl); Swiasza Irena, P, pol., 64070, Richard, 19.XI.1944; zm. 29.XII.1944; Majewska Maria, P, pol., 65559, Maria, 20.XI.1944; zm. 29.XI.1944; Solajers Afanasija, R, pol., 50730, Georg, 20.XI.1944, zm. 1.I.1945; Bicz Henryka, P, pol., 76440, Roman, 20.XI.1944, zw. 29.XI.1944; Grudzińska Anna, P, pol., 63555, Władysław, 21.XI.1944, zm. 20.II.1945;

Blum Elli, C, asoc., 48367, Gisela, 22.XI.1944, zm. 28.I.1945; Bandalowska Czesława, P, pol., 47566, Władysław, 22.XI.1944, zm. 8.XII.1944; Idac Bronisława, P, pol., 64874, Irena 24.XI.1944, zm. 26.I.1945; Hodoschi Jolan, C, asoc., 48089, Anita, 25.XI.1944; Katinowska Kazimiera, P, pol., 67299, Wojciech, 25.XI.1944; zm. 2.XII.1944; Cholewicka Stefania, P, pol., 67644, Henryk, 24.XI.1944, zm. 26.XI.1944; Hallein Godelieve, B, pol., 68280, Patrick, Marie, George, 25.XI.1944, zw. 10.I.1945; Kowal Marianna, P, pol., 56476, Christa, 26.XI.1944, zm. 7.I.1945; Medwis Biruta, Ł, pol., 74857, Dzinra, 28.XI.1944, zm. 1.I.1945; Baszek Kazimiera, P, pol., 66358, Jadwiga, Maria, 28.XI.1944, zm. 22.XII.1944; Szaudel Danuta, P, pol., 59015, Jacek, 26.XI.1944, zm. 29.XI.1944; Bockhout, Maria, F, pol., 77707, Gertrud, 28.XI.1944, zm. 1.II.1945; Poteralska Stanisława, P, pol., 52208, Grażynka, 29.XI.1944, zm. 22.I.1945; Kloda Franciszka, P, pol., 75166, Tadeusz, 30.XI.1944; Eichmann Anna, P, pol., 60938, Christoph, Romuald, 2.XII.1944, zm. 30.XII.1944; Schilling Luise, vrnP, pol., 50001, Elisabeth, 2.XII.1944, zm. 20.XII.1944; Kowalska Maria, P, pol., 88895, Heinrich, 4.XII.1944; Laenen Irena, B, pol., 65129, Zbigniew, 5.XII.1944, zm. 30.XII.1944; Horwath Karoline, C, asoc., 72619, Anita, 6.XII.1944, zm. 14.II.1945; Sadowska Maria, P, pol., 59242, Waldemar, 7.XII.1944, zw. 10.I.1945;

Domańska Kazimiera, P, pol., 63257, Wiesława, 6.XII.1944, zw. 10.II.1945; Kowalczak Jadwiga, P, pol., 60938, Zbigniew, 6.XII.1944, zm. 31.XII.1944; Csonka Ibolya, wZ, pol., 90423, Gitta, 6.XII.1944; Król Zofia, P, pol., 59779, Andreas, 8.XII.1944, zm. 2.I.1945; Rzewuska Zofia, P, pol., 67602, Marek, 8.XII.1944, zm. 10.I.1945; ~~Biskup Ivanna, P, pol., 77999, Magdalena, 8.XII.1944, zw. 10.I.1945; Biskup Ivanna, P, pol., 77999, Magdalena, 8.XII.1944, zm. 31.XII.1944; Mazeau Marie, France, 80839, Marie, France, 9.XII.1944, zm. 29.XII.1944; Bium Marie, C, asoc., 35652, Anita, Josefina, 9.XII.1944, zm. 25.I.1945; Oleksiak Halina, P, pol., 80840, —11.XII.1944, zm. 19.I.1945; Smorz Maria, P, pol., 47553, Bogumilla, 12.XII.1944, zm. 17.XII.1944; Del'fly Andrée, F, pol.,~~

wpisano dwa razy Biskup Ivanna
wpisano zm., a powinno być zw. 10.I.1945

62878, Serge, 12.XII.1944; zm. 21.I.1945; *Bielawska* Helena, P, pol., 80239, Sigmund; *Deskovic* Julka, J, pol., 77346, Slowodanka, 13.XII.1944, zm. 20.II.1945; *Bkan* Erzebel, wZ, pol., 90712, Werner, 14.XII.1944; *Strolastek* Anastasia, R, pol., 80099, Anastasia, 15.XII.1944, zm. 3.I.1945; *Maruszak* Leokadia, P, pol., 58354, Leszek, 15.XII.1944, zm. 2.I.1945; *Brelis* Maria, R, pol., 83380, Josef, 15.XII.1944, zm. 16.XII.1944; *Wrobel* Stanisława, P, pol., 39802, Johann, 14.XII.1944, zm. 5.I.1945; *Bessou* Alice F, pol., 72510, Gerard, Leon, Francois, 15.XII.1944, zm. 27.XII.1944; *Kuranowa* Aleksandra, R, pol., 50502, Klawdia, 16.XII.1944, zm. 27.XII.1944; *Sekowska* Eleonora, P, pol., 70535, Tadaus, 17.XII.1944, zm. 5.I.1945; *Gruzdowa* Marija, R, pol., 50377, Antonia, 17.XII.1944, zm. 2.I.1945; *de Rooy* Dirkje, H, pol., 67043, Hendricka, 18.XII.1944, zm. 31.XII.1944; *Kasmina* Ewdokija, R, pol., 75596, Anatol, 18.XII.1944; *Kowalska* Eugenia, P, pol., 67807, 19.XII.1944, zw. 10.I.1945; *Wylup* Helena, P, pol., 77423, Andrej, Leszek, 18.XII.1944, zm. 31.I.1945; *Nachherrnyuk* Marie, R, pol., 37459, Halina, 20.XII.1944; *Sched* Olga, R, pol., 88693, Nikolaj, 19. XII.1944 zm. 25.XII.1944; *Schubert* Rosa, pZ, pol., 46343, Maria, Luise, 20.XII.1944, zm. 21.XII.1944; *Lilenko* Nadja, R, pol., 88683, Sergej, 20.XII.1944, zm. 23.II.1945; *Baltowska* Celina, P, pol., 40395, Andreas, Thomas, 21.XII.1944; *Dziatlow* Wanda, P, pol., 65314, Barbara, 21.XII.1944, zm. 28.I.1945; *Kempermann* Maria, H, pol., 55820, Maria, Irena, 21.XII.1944, zm. 28.I.1945; *Le Merrier* Odette, F, pol., 62848, Johanna, 21.XII.1944, zm. 29.XII.1944; *Barkowa* Agripina, R, pol., 88684, Nikolaj, 22.XII.1944, zm. 12.I.1945; *Neumann* Gisela, wZ, pol., 88608, Rosalia, 23.XII.1944; *Timofejeva* Vera, R, pol., 50781, Alexander, 24.XII.1944; *Figurski* Sofie, P, pol., 45521, Michael, 25.XII.1944, zm. 7.I.1945; *van Repert* Bergen en Hengouven Kal, 66559, Heinz, 25.XII.1944; zm. 7.I.1945; *Bajas* Ilona, wZ, pol., 90366, Ilona, Johanna, 26.XII.1944, zm. 5.II.1945; *Zielinska* Halina, P, pol., 58552, Elisabeth, 27.XII.1944; zm. 4.II.1945; *Alechina* Elena, R, pol., 84544, Halina, 27.XII.1944, zm. 19.I.1945; *Lubasz* Helena, P, pol., 70567, Georg, 28.XII.1944, zm. 2.II.1945; *Karpinska* Maria, P, pol., 56591, Danuta, 28.XII.1944, zm. 29.I.1945; *Holomek* Zdenka, C, assoc., 48386, Zdenka, 28.XII.1944; *Bartocho* Janina, P, pol., 67838, Georg, 29.XII.1944, zm. 17.II.1945; *Rajewska* Maria, P, pol., 43702, Johanna, 29.XII.1944, zm. 9.II.1945; *Bravina* Maria, R, pol., 50392, Witold, 30.XII.1944, zm. 14.I.1945; *Villaume* Marguerite, F, pol., 46927, Bernard, 29.XII.1944, zm. 20.I.1945; *Nitschek* Matja, R, pol., 88687, Alexander, 31.XII.1944; *Skupczyńska* Lucyna, P, pol., 65054, Bogdan Tadaus, 31.XII.1944; zm. 26.I.1945; *Tutenel* Lucyna, B, pol., 42774, 31.XII.1944; *Braunwasser* Cari, wZ, pol., 81536, Zóli, 1.I.1945; *Janczewska* Władysława, P, pol., 64219, Czesław, 1.I.1945; *Bujakowska* Christina, P, pol., 51476, Janusz, Edward, 1.I.1945, zm. 1.II.1945; *Bugajczik* Janina, P, pol., 58786, Mieczysława, 1.I.1945, zm. 5.II.1945; *Zapartowicz* Janina, P, pol., 75741, Andreas, 2.I.1945; *Goupy* Marie, F, pol., 57536, Christoph, 2.I.1945; *Hasarzewska* Irena, P, pol., 52579, Andreas Theophil, 2.I.1945; *Rudnik* Anna, R, pol., 84545, Valentin, 2.I.1945, zw. 24.I.1945; *Lagache* Suzanna, B, pol., 51111, Marie, Therese, 1.I.1945; *Kolompar* Erzebel, wZ, pol., 89758, Sandor, 3.I.1945; *Kociszewska* Janina, P, pol., 59018, Jadwiga, 4.I.1945; *Szyper* Leokadia, P, pol., 67622, Sofia, Jadwiga, 4.I.1945; *Chino* Janina, P, pol., 76909, Tadaus Sigmund, 5.I.1945, zm. 28.II.1945; *Skowrońska* Wanda, P, pol., 66362, Romuald, Vaclav, 5.I.1945, zm. 29.II.1945; *Tkatchenko* Tatjana, U, pol., 43327, Wanda, Tania, 6.I.1945; *Kalfszuk* Anna, P, pol., 40802, Barbara, 6.I.1945; *Hoydonek* Maria, B, pol., 85312, Franz, 7.I.1945; *Kapitan* Józefa, P, pol., 77960, Josef, 7.I.1945, zm. 8.II.1945; *Borisowa* Barbara, R, pol., 50300, Helena, 6.I.1945, zm. 18.I.1945; *Garbus* Polina, R, pol., 88686, Viktor, 8.I.1945, zm. 17.II.1945; *Kostrzewa* Jadwiga, P, pol., 58805, — 8.I.1945; zm. 8.I.1945; *Wrońska* Helena, P, pol., 68938, Andreas, 8.I.1945, zm. 2.II.1945; *Zalewska* Irena, P, pol., 95314, Gertrud, 8.I.1945, zm. 25.II.1945; *Günzer* Edith, wZ, pol., 96821, Imre, 9.I.1945, zm. 29.I.1945; *Swiercz* Natalia, P, pol., 8.I.1945, zm. 25.II.1945; *Horwath* Franziska, C, assoc., 48668, Franz, 9.I.1945; *Taranik* Anna, R, pol., 42863, Walter, 10.I.1945; *Rocznik* Amalia, P, pol., 66349, Emilia, 9.I.1945; *Vincenzi* Ladiclara, W, pol., 77422, Franz, Ludwig, Michael, 10.I.1945, zm. 10.I.1945; *Klein* Salejka, C, assoc., 48501, Hermann, 11.I.1945, zm. 4.II.1945; *Żekowa* Nadja, R, pol., 79734, Viktor, 11.I.1945; *Maczka* Gabriela, P, pol., 39789,

Johann, 11.I.1945; *Woloschka* Olga, R, pol., 80826, Michael, Nikolajewitsch, 11.I.1945; *Nowicka* Franciszka, P, pol., 79840, Wanda, 12.I.1945, zm. 26.I.1945; *Koschniako* Anna, R, pol., 88604, Dimitri, 12.I.1945, zm. 22.I.1945; *Kalina*, 12.I.1945, zm. 16.II.1945 (bl); *Almosi* Vera, Mischl, pol., 49531, Albina, 12.I.1945, zm. 7.II.1945; *Louis* Marie, B, pol., 42726, Charles, 12.I.1945; *Zerenkina* Natalija, R, pol., 50826, Nadja, 12.I.1945; zm. 12.I.1945 *Scharkeši* Katalin, wZ, pol., 94807, Roland Wajos, 12.I.1945, zm. 1.II.1945; *Weisz* Ilona, wZ, pol., 54343, Feri, 13.I.1945, zm. 25.II.1945; *Jäger* Berta, wZ, pol., 87716, Maria, 13.I.1945, zm. 30.I.1945; *Menk* Krystyna, P, pol., 97188, Josef, 14.I.1945, zm. 14.I.1945; *Pietka* Izabella, P, pol., 56829, Xenia, 14.I.1945, zm. 31.I.1945; *Nazim* Maria, P, pol., 51923, Akadius, 12.I.1945; *Simonowicz* Maria, wZ, pol., 54002, Tibor, 14.I.1945; *Rosińska* Bronisława, P, pol., 68463, Eugenius, 14.I.1945, zm. 18.II.1945; *Tyburka* Janina, P, pol., 64247, Witold, 14.I.1945; *Ferrez* Marie, F, pol., 96786, Jannia, 15.I.1945; *Gredeł* Karolina, P, pol., 56380, Longin, 16.I.1945, zm. 3.II.1945; *Chennitzka* Stanisława, P, pol., 67922, Barbara Maria, 16.I.1945, zm. 21.II.1945; *Lakatosch* Julianna, wZ, pol., 94766, Sofia, 17.I.1945, zm. 9.II.1945; *Stolarewska* Zofia, P, pol., 71893, Walter, 17.I.1945; *Trojszczak* Zofia, P, pol., 67751, Andreas, 17.I.1945; *Herman* Gabriela, wZ, pol., 88987, — 18.I.1945, zm. 18.I.1945; *Urbańska* Krystyna, P, pol., 86907, Johann, 18.I.1945, zm. 10.II.1945; *Potvin* Anna Maria, B, pol., 62586, Theresia Edith, 18.I.1945, zm. 3.II.1945; *Marksiewicz* Aniela, R, pol., 74832, Rita, 19.I.1945, zm. 14.II.1945; *Olszak* Janina, P, pol., 56765, Stanisławs, 18.I.1945; *Piasecka* Anna, P, pol., 47681, 19.I.1945; *Organowska* Irena, P, pol., 49353, Helena Josefa, 18.I.1945; *Kustr* Janina, P, pol., 63387, Bogusław, 19.I.1945, zm. 27.II.1945; *Lisova* Lidia, R, pol., 84191, Boris, 20.I.1945, zm. 19.II.1945; *Hackenberger* Georgette, L, pol., 62993, Maria Luisa, 21.I.1945, zm. 22.I.1945; *Le Roux* Jeanne, F, pol., 86906, Jeanine, 21.I.1945, zm. 13.II.1945; *Kujawińska* Veronika, P, pol., 68793, Jacek, 22.I.1945, zm. 23.II.1945; *Jakubczyk* Halina, P, pol., 64099, Elisabeth Therese, 22.I.1945; *Prywińska* Maria, P, pol., 68905, Zdisław, 22.I.1945, zm. 22.I.1945, zm. 28.I.1945; *Franck* Frieda, wZ, pol., 96812, Ida, 22.I.1945, zm. 28.II.1945; *Heranatowa* Rita, R, pol., 88691, Wassily, 22.I.1945, zm. 28.II.1945; *Pawcic* Bojana, S, pol., 98480, Josef, 22.I.1945, zm. 28.I.1945; *Witczak* Helena, P, pol., 76877, Maria, 22.I.1945, zm. 23.I.1945; *Malachowska* Zofia, P, pol., 76487, Elisabeth, 23.I.1945, zm. 24.III.1945; *Giglioux* Marie, Louise, F, pol., 62446, Chantal, 23.I.1945; *Gadomska* Zofia, P, pol., 96481, Stanisław, 23.I.1945; *Czeladko* Stanisława, P, pol., Erich Jan, 18.I.1945; *Lapidesz* Maria, pZ, pol., 82094, Baldzia, 18.I.1945, zm. — ; *van Otten* Bonny, H, pol., 66614, Silvia, Elisabeth, 30.I.1945; *Herr* Sonja, vmp, pol., 83262, Christina, 24.I.1945, zw. 31.I.1945; *Jarczenko* Olga, R, pol., 98472, Tamara, 24.I.1945; *Lakatos* Julia, wZ, pol., 89747, Mischko, 25.I.1945, zm. 6.II.1945; *Sejk* Leokadia, P, pol., 52588, — 25.I.1945, zm. 25.I.1945; *Dziadko* Franciszka, P, pol., 58498, — 26.I.1945, zm. 26.I.1945; *Anlauf* Helena, P, pol., 42820, Stefan, 26.I.1945; *Pilkis* Zofia, P, pol., 78895, Marian, 26.I.1945, zm. 10.II.1945; *Rybak* Julia, P, pol., 60065, Jolanta Helena, 26.I.1945, zm. 28.I.1945; *Swiercziska* Jadwiga, P, pol., 103199, Bożena, 27.I.1945, zm. 11.II.1945; *Knapper* Ida, pZ, pol., 99444, Smulek, 26.I.1945; *Gierszewska* Janina, P, pol., 68816, Marek Siegfried, 27.I.1945; *Garbar* Maria, wC, pol., 90688, Peter, 27.I.1945, zm. 6.II.1945; *Pitscheni* Marisa, W, pol., 83448, Johann, 27.I.1945, Maria, 27.I.1945, zm. 27.I.1945 (bl); *Kabarczik* Wanda, P, pol., 69511, Maria, 28.I.1945; *Babic* Maria, U, pol., 88685, Waldeck, 28.I.1945; *Wojdalska* Stanisława, P, pol., 58422, Johanna, 28.I.1945; *Kucharska* Julianna, P, pol., 63068, Anton, 28.I.1945, zm. 17.II.1945; *Stelmazyńska* Marianna, P, pol., 78751, Ursula, 28.I.1945; zm. 13.II.1945; *Kontczak* Barbara, P, pol., 69741, Bożana, 28.I.1945; *Czajkowska* Aleksandra, P, pol., 40888, Witold, 29.I.1945; *Sadowska* Helena, P, pol., 49407, Andreas Thomas, 29.I.1945; *Bruzewicz* Anna, R, pol., 50304, Kira, 29.I.1945, zm. 17.II.1945; *Michalak* Apolonia, P, pol., 63384, — 29.I.1945, zm. 29.I.1945; *Aleks* Helena, P, pol., 58699, — 29.I.1945, zm. 29.I.1945; *Kolonowenko* Maria, R, pol., 80076, Valentina, 30.I.1945; *Mutinowa* Bogusława, Cz, pol., 80858, — 30.I.1945; *Nogacka* Antonia, P, pol., 97190, Adam, 30.I.1945, zm. 19.II.1945; *Szewbuc* Victoria, P, pol., 58801, Janek, 30.I.1945; *Michalska* Michalina, P, pol., 80836, Janek, 31.I.1945,

zm. 20.II.1925; Wolf Irena, P, pol., 71654, Janina, 31.I.1945; Szymczak Jadwiga, P, pol., 69000, Anna Maria, 1.I.1945; Ivanova Anastasija, R, pol., 50398, Klavdia, 2.II.1945; zm. 11.II.1945; Bogucka Viktoria, P, pol., 64347, Maciej, 2.II.1945; Klein Lili, wZ, pol., 96819, Gabrielle, 2.II.1945; Kohl Hermina, wZ, pol., 9519, Max, 2.II.1945, zm. 19.II.1945; Walasek Florentyna, P, pol., 79844, Wojciech Adalbert, 2.II.1945; Bromirska Halina, P, pol., 69968, Walaw Janusz, 3.II.1945, zm. 20.II.1945; Rosias Katalin, wZ, pol., 94751, Matej, 3.II.1945, zm. 14.II.1945; Kusch Kazimiera, P, pol., 77917, Bogna, Tereza, 4.II.1945; Ulitina Taisa, R, pol., 59364, Natalia, 5.II.1945; Blum Johanna, C, asoc., 79851, Anjéc, 4.II.1945; Pakulska Marianna, P, pol., 106163, Stanislaw Tadas, 4.II.1945; Taborek Eugenia, P, pol., 68442, Waldemar, 4.II.1945, zm. 19.II.1945; Czarnicka Genowefa, P, pol., 73347, Monika, 4.II.1945; Walczak Jadwiga, P, pol., 84184, Tereza, 5.II.1945, zm. 18.II.1945; Opryszko Efrosinia, R, pol., 84189; Doutsch Käte, wZ, pol., 96820, Susanne, Charlotte, 6.II.1945; Adler Bella, wZ, pol., 97180, Ferry, 6.II.1945, zm. 21.II.1945; Stojka Julianna, wZ, pol., 94773, Josef, 4.II.1945, zm. 15.II.1945; Sindelke Julia, wZ, pol., 90406, Julia, 6.II.1945, zm. 16.II.1945; Salecka Viktoria, P, pol., 103274, Romuald, 6.II.1945, zm. 19.II.1945; Kumorowska Genowefa, P, pol., 103636, Bruno, 6.II.1945; Sobczyńska Wanda, P, pol., 102889, Maria, 7.II.1945; Kosol Zofia, P, pol., 58928, Ewa, 7.II.1945, zm. 25.IV.1945; Grambergs Erika, Ł, pol., 83300, Biruta, 7.II.1945; Hajdo Marta, P, pol., 97186, Richard, 8.II.1945, zm. 30.III.1945; Sokolowska Wiesława, P, pol., 68653, Władimir, Adam, 7.II.1945, zm. 23.II.1945; Tschichowa Lidia, R, pol., 88688, Albina, 8.II.1945; Caignard Anna, P, pol., 62809, Augustin, 8.II.1945; Stempień Marianna, P, pol., 79831, Helena, 6.II.1945, zm. 16.II.1945; Sitnikowa Walja, R, pol., 88692, Ignac, 8.II.1945, zm. 27.II.1945; Patrone Pasqualina, W, pol., 77383, Enrico, 8.II.1945, zm. 26.II.1945; Bert Tamara, R, pol., 43325, Swjetłana, 8.II.1945; Rusek Helena, P, pol., 66366, Stanislaw, Andrzej, 8.II.1945, zm. 20.II.1945; Dubois Joanna, F, pol., 62957, — 9.II.1945, zm. 9.II.1945; Vajas Peterne, wZ, pol., 95383, — 9.II.1945, zm. 9.II.1945; Zająca Irena, P, pol., 51699, Tadas, 9.II.1945, zm. 28.II.1945; Nikołits Helena, wZ, pol., 89608, Anna, 9.II.1945; Zammel Rosa, P, pol., 107693, Bronisława, 10.II.1945; Dziedziach Anna, C, asoc., 48173, Berthold, 13.I.1945; Sawenko Olga, R, pol., 98249, Nikołaj, 10.II.1945; Jacenko Marie, U, pol., 77176, Gerda, 11.II.1945, zm. 25.II.1945; Tschrednik Paula, DRaW, pol., 72573, Mirosława, 11.II.1945, zm. 25.II.1945; Ciesiewicz Henryka, P, pol., 85171, Henrik, Antonia, 11.II.1945; Wasilenko Lydia, R, pol., 86957, Nadeschda, 11.II.1945; Stephane Charlotte, F, pol., 77708, Michele, 11.II.1945; Olszewska Halina, P, pol., 83293, Maria, Janina, 12.II.1945, zm. 7.III.1945; Włosińska Anna, P, pol. 69010, Georg, 12.II.1945, zm. 3.III.1945; Dąbrowska Franciszka, P, pol., 76367, Alina 12.II.1945, zm. 28.II.1945; Werbenko Antonina, U, pol., 83759, Luba, 13.II.1945; Grabczak Stanisława P, pol., 84548, Danuta, 13.II.1945; Pinter Elena, W, pol., 91352, Anton, 13.II.1945, zm. 21.II.1945; Kerelenko Alexander, R, pol., 95316, Wera, 14.II.1945, zm. 7.III.1945; Skora Helena, P, pol., 47722, Bogusław, 14.II.1945, zm. 30.III.1945;

Dzielnowska Danuta, P, pol., 94834, Jerzy, 14.II.1945, zm. 22.I.1945; Jablonska Janina, P, pol. 65074, Michael, 14.II.1945, zm. 2.III.1945; Laubinger Maria, C, asoc., 49728, Maria, Theresia, 14.II.1945; Osipenko Resi, U, pol. 91771, — 14.II.1945, zm. 14.II.1945; Kunecka Władysława, P, pol., 106157, Zbygniew, 14.II.1945; Kłokocka Sofia, P, pol., 68961, — 14.II.1945, zm. 14.II.1945; Klemenko Jewa, R, pol., 57225, Kalina, 15.II.1945; Krolenko Wera, R, pol., 80888, Alicja, 15.II.1945; Kowalenko Maria, R, pol., 84190, Ludmila, 15.II.1945; Ruppel Savina, W, pol., 91329, Danilo, 15.II.1945, zm. —; Laubinger Maria, C, asoc., 49691, Siegfried, 15.II.1945; Burska Eugenia, P, pol., 84183, Hendrik, 15.II.1945; Przeorska Irena, P, pol., 87874, Tadas, Stefan, 16.I.1945, zm. 17.II.1945; Paripieva Nina, R, pol., 79735, Genadij, 16.II.1945; Galecińska Reglina, P, pol., 98240, Waldemar, 16.II.1945; Wedopivec Wilma, J, pol., 108041, Egon, 16.II.1945, zm. 23.III.1945; Jeschovnik Ludmilla, DRaW, pol., 85345, — 16.II.1945, zm. 16.II.1945; Jeronzowa Taisa, R, pol., 66389, Halina, 16.II.1945; Michalska Janina, P, pol., 64119, Jan, 16.II.1945; Niwsiolaja Nadja, R, pol., 102920, Paul, 17.II.1945; Ma-

kowska Janina, P, pol., 67350, Mathias, 18.II.1945, zm. 25.III.1945; Geldmann Sala, pZ, pol., 101560, Stanislaw, 15.II.1945, zm. 15.II.1945; Verdier Jeanne, F, pol., 75525, Jean, Michel, 17.II.1945, zm. 18.II.1945; Delis Auguste, C, asoc., 78080, Josef, 18.II.1945; Zawadzka Irena, P, pol., 59577, Therese, 18.II.1945; Pajak Wanda, P, pol., 98236, Stefan, 18.II.1945, zm. 19.II.1945; Roblot Marguerite, F, pol., 62945, Marie, Francois, 18.II.1945; Serban Iona, wZ, pol., 89728, Iona, 18.II.1945; Schwartz Iona, wZ, pol., 88575, Susanne, 19.II.1945; Bebnowska Sofia, P, pol., 91079, Stefan, 19.II.1945, zm. 20.II.1945; Hocheiter Maria, — asoc., 102725, Adolf, 19.II.1945, zm. 21.II.1945; Hendrika Anna, H, pol., 66886, Berend, 19.II.1945; Elekes Lila, wZ, pol., 95957, Erzebet, 20.II.1945; Steinback Eleonore, C, asoc., Anne, Marie, 20.II.1945; Tralewicz Zofia, P, pol., 70037, Władysława, 21.II.1945, zm. 2.III.1945; Polak Zofia, P, pol., 102924, Jozef, 21.II.1945, zm. 4.IV.1945; Ciepłak Modesta, P, pol., 69550, Elzbieta, 20.II.1945, zm. 25.III.1945; Czereszlewicz Eugenia, P, pol., 59687, Władysława, 20.II.1945, zm. 16.III.1945; Soroka Anna, R, pol., 42425, Switłana, 20.II.1945; Kepczyńska Alifreda, P, pol., 68654, Wiesław, 21.II.1945; Chrapczyńska Felicja, P, pol., 105342, Johanna, 21.II.1945, zm. 8.III.1945; Teichmann Roza, pZ, pol., 82156, Stanislaw, 21.II.1945; Bogdanowska Katja, R, pol. 97600, Ludmila, 22.II.1945, zm. 3.III.1945; Wrzesień Marianna, P, pol., 79834, Jacek, 22.II.1945, zm. 1.IV.1945; Pachowicz Ludmila, P, pol., 63083, Maria, Antonia, 23.II.1945, zm. 25.III.1945; Lavo Palne, wC, pol., 89554, Maria, 22.II.1945, zm. 22.II.1945; Kurek Alicja, P, pol., 106861, Bożena, Alicja, 22.II.1945, zm. 24.II.1945; Kij Michalina, P, pol., 76968, Anton, 21.II.1945, zm. 3.IV.1945; Browko Lolo, Leontine, Biat, pol., 79659, Eduard, 23.II.1945; Mangir Maria, Luise, L, pol., 23.II.1945, zm. 3.III.1945; Torochin Agafia, R, pol., 98250, Wolodim, 23.II.1945, zm. 7.IV.1945; Wrobel Wanda, P, pol., 98239, Maria, Margarete, 23.II.1945, zm. 16.III.1945; Ignacak Janina, P, pol., 56426, Jerzi, 23.II.1945, zm. 25.III.1945; Busierewa Lidia, R, pol., 83756, Margarete, 24.II.1945; Kolber Amalia, P, pol., 98243, Zofia, 24.II.1945, zm. 25.II.1945; Glos Marianna, P, pol., 75796, Theresia, Janina, 24.II.1945; Dorasenko Wera, R, pol., 107782, Swjetłana, 24.II.1945, zm. 23.III.1945; Urban Maria, R, pol., 75604, Georg, 29.II.1945, zm. 16.III.1945; Gowarzeska Hedwika, P, pol., 88705, Josef, 23.II.1945, zm. 7.III.1945; Zajdler Zofia, P, pol., 78964, Richard, 25.II.1945, zm. 5.II.1945; Popławska Sofia, P, pol., 66259, Veronika, 24.II.1945, zm. 25.II.1945; Kolęcińska Stanisława, p, pol., 58569, Alina, 28.II.1945, zm. 25.III.1945; Sosnowska Halina, P, pol., 107730, Maria, Theresia, 28.II.1945; zm. 9.IV.1945; Paradowska Aleksandra, P, pol., 59911, Christine Viktoria, 28.II.1945, zm. 25.III.1945; Swiatnicka Janina, P, pol., 75749, Monika, 28.II.1945; Waldmann Anna, Cz. asoc., 107844, Franz, 28.II.1945; Siedecow Zofia, P, pol., 86488, Maria Elisabeth, 28.II.1945, zm. 18.III.1945; Modelewska Kazimiera, P, pol., 56718, Władysław, 28.II.1945, zm. 7.III.1945; Rudis Ida, E, pol., 84407, Johann, 28.II.1945, zm. 1.III.1945; Bogdan Aniss, wC, pol., 89659, Anna, 1.III.1945, zm. 2.III.1945; Kondziela Genowefa, P, pol., 63701, Maria, 28.II.1945, zm. 10.III.1945; Szczerbakowa Maria, R, pol., 83758, Wida, 1.III.1945; Honek Edwarda, P, pol., 77918, Hendrick, 1.III.1945; Wolikittina Wera R, pol., 84194, Maria, 14.III.1945; Bohatyr Irena, R, pol., 98248, Halina, 2.III.1945; Mizera Rozalia, P, pol., 108046, Franz, 9.III.1945; Szymaniak Janina P, pol., 52350, Barbara, Elisabeth, 3.III.1945, zm. 30.III.1945; Walczak Zofia, P, pol., 70138, Andreas, 3.III.1945; Czerwińska Senaida, P, pol., 106167, Josefina, Maria, 4.III.1945, zm. 17.III.1945; Bogdanowicz Halina, P, pol., 102928, Henryka, 22.III.1945; Switalska Marjanna, P, pol., 58629, Johann, 5.III.1945, zm. 12.III.1945; Bogucka-Wytrwalska Irmna, P, pol., 66168, Andreas, 4.III.1945; Andruschenko Aezandra, P, pol., 57274, Peter, 4.III.1945, zm. 25.III.1945; Kabowiak Latoszek, P, pol., 66485, Josef, 5.III.1945; Zendeł Helena, P, pol., 79846, Mirosława, 5.III.1945, zm. 10.III.1945; Muchowicz, geb. Zymlicka Weronka, P, pol., 68918, — 5.III.1945, zm. 5.III.1945; Rajpold Alina, P, pol., 98237, Georg, 5.III.1945, zm. 9.III.1945; Ramu Sofia, P, pol., 55812, Markus, 5.III.1945, zm. 25.III.1945; Tatejewa Olga, Ausrumung; Itschenko Katarina, R, pol., 77463, Iwan, 5.III.1945, zm. 25.III.1945; Treszczkowska Henryka, P, pol., 52074, Zwillinge, 5.III.1945, zm. 5.III.1945; Pietrusińska Kry-

styna, P, pol., 79119, Henryk, 5.III.1945, zm. 9. IV.1945; Dworak Helena, P, pol., 59235, Władysław, 5.III.1945, zm. 15.III.1945; Gołtybłowska Maria, P, pol., 72004, Richard, 8.III.1945, zm. 25.III.1945; Ujwari Cecilia, C, asoc., 48090, Ferdinand, 6.III.1945, zm. 18.III.1945; Prokop Henryka, P, pol., — Władysław, 7.III.1945, zm. 22.III.1945; Haus Hedwig, P, pol., Tanela, 7.III.1945; Regenciak Helena, P, pol., 76885, Małgorzata, 7.III.1945; Bogusiewicz Halina, P, pol., 76376, Josef, 7.III.1945, zm. 9.III.1945; Cieslak Mieczysława, P, pol., 51532, Elisabeth, 7.III.1945; Krzemńska Czesława, P, pol., 106158, Marian, 7.III.1945, zm. 17.III.1945; Rauchwerper Elena, sIŻ, pol., 91565, Abortus, 8.III.1945; Madej Walczak Helena, P, pol., 60093, Stefan Josef, 8.III.1945, zm. 25.III.1945; Dziasek Sabiecka Janina, P, pol., 59328, Barbara, 8.III.1945, zm. 25.III.1945; Szewtschenko Anna, R, pol., 84193, Richard, 8.III.1945, zm. 16.IV.1945; Podzińska Tatiana, P, pol., 90972, Tatjana, 8.III.1945; Molnar Helena, C, asoc., 48617, Anni, 8.III.1945; Onufrienko, geb. Rogatschuk Galina, R, pol., Richard, 9.III.1945; Sienkiewicz Szura, R, pol., 84547, Alia, 9.III.1945; Kowalczyk Stanisława, P, pol., 106168, Sławomir, 9.III.1945; Kubaj Janina, P, pol., 98235, Bożena, 9.III.1945, zm. 23.III.1945;

Kozatschuk Sofia, U, pol., 98850, Peter, 9.III.1945, zm. 30.III.1945; Bogda Hona, wC, pol., 89779, Maria, 9.III.1945, zm. 5.IV.1945; Hll/Zachowska Janina, P, pol., 58827, Władysław, 9.III.1945; Bednarska Janina, P, pol., 70614, Elisabeth, 10.III.1945, zm. 4.IV.1945; Iwaszczuk Bronisława, P, pol., 67581, Wanda, 9.III.1945, zm. 11.III.1945; Makrasowa Maria, R, pol., 102315, Tatjana, 10.III.1945, zm. 12.III.1945; Szupik Władysława, P, pol., 47710, Anton, Josef, 10.III.1945, zm. 22.IV.1945; Popielarz Stanisława, P, pol., 90910, Lydia, 11.III.1945, zm. 1.IV.1945; Słmac Bogdana, W, pol., 84549, Franziska, 11.III.1945, zm. 19.IV.1945; Poirot Pieretto, F, pol., 61146, Guj, Daniel, 11.III.1945; Tomczak Julianna, P, pol., 65681, Thomas, 11.III.1945, zm. 28.III.1945; Matiaszek Maria, R, pol., 102921, Rose, 11.III.1945, zm. 12.IV.1945; Kowiac Irena, P, pol., 67672, Georg, 11.III.1945, zm. 14.III.1945; Zawadzka Irena, P, pol., 66008, Andreas, Stefan, 11.III.1945; Orłowski Rita, R, pol., 98474, Alexander —; Pietschmann — Engler Orga, RD, 94492 — 12.III.1945; zm. 12.III.1945; Morczulska Helena, P, pol., 106779, Johann, 12.III.1945, zm. 4.IV.1945; Romanowa Raisa, R, pol., Wladimir, 12.III.1945, zm. 28.III.1945; Ossepowa Alexandra, R, pol., 91770, Lydia, 12.III.1945, zm. 2.IV.1945; Alwernia Antonia, R, pol., 55970, Jearete, 12.III.1945; Wolkowa Tatjana, R, pol., 102922, Władysław, 12.III.1945; Trzaska, geb. Dumenka Klementyna, P, pol., 60108, Josef, 13.III.1945, zm. 13.III.1945; Trzciska Zofia, P, pol., 106819, Tadeusz, 14.III.1945, zm. 9.IV.1945; Niemczykiewicz Alina, P, pol., 98475, Jolanta, Maria, 14.III.1945, zm. 5.IV.1945; Chojnacka Genowefa, P, pol., 64245, Bronisław, 14.III.1945, zm. 19.III.1945; Goldberg Juliana, P, pol., 108219, Maria, 14.III.1945, zm. 14.III.1945; Szymaniak Genowefa, P, pol., 83296, Elisabeth, 14.III.1945, zm. 29.III.1945; Adler Rosalie, C, asoc., 72622, Maria, 14.III.1945; Wienkiewicz Helena, P, pol., 59770, Zdzisław, 15.III.1945; Dabrowska Henryka, P, pol., 59871, Waldemar Leszek, 15.III.1945, zm. 1.IV.1945; Rawicka Barbara, P, pol., 69019, Wacław, 12.III.1945, zm. 13.III.1945; Wasiak Janina, P, pol., 58423, Richard, 13.III.1945, zm. 15.IV.1945; Glowacka Sabina, P, pol., 59826, Richard, Marian, 16.III.1945; Naterischuk Olga, R, pol., 86314, Dalik, 16.III.1945, zm. 13.IV.1945; Schmidt Elisabeth, C, asoc., 74525, Josef, 16.III.1945, zm. 4.IV.1945; Ratomska Aniela, P, pol., 76931, Maria, Barbara, 17.III.1945, zm. 23.IV.1945; Gawor Genowefa, P, pol., 94322, Waldemar, Stefan, 18.III.1945; Lubecka Bronisława, P, pol., 77889, Maria, Elisabeth, 17.III.1945, zm. 16.IV.1945; Horwath Maria, wC, pol., 89667, Maria, 17.III.1945; zm. 28.III.1945; Romano Charlotta, W, pol., 108043, Sascha Aleksandra, 17.III.1945, zm. 18.IV.1945; Draheim Zofia, P, pol., 98244, Josefa, Maria, 19.III.1945; Zalewska Halina, Krystyna, P, pol., 75756, Johanna, 19.III.1945, zm. 23.IV.1945; Matuzak, geb. Zdunek Viktoria, P, pol., 76694, Eduard, 19.III.1945; Kapusta Wera, R, pol., 94125, Marusa, 20.III.1945; Rusakowska Sofia, P, pol., 65933, Elisabeth, 20.III.1945, zm. 16.IV.1945; Uhde Anneliese, RD, pol., 89847, Hans Dieter, 20.III.1945, zm. 18.IV.1945; Dsjunian Rosa, R, pol., 96702, Alexander, 20.III.1945, zm. 12.IV.1945; Aymer Madelaine, F, pol., 61162, Sylvia, Johanna, 21.III.1945; Jurek Helena, P,

pol., 102926, Tadeusz, 21.III.1945; Konstantinowa Antonina, R, pol., 106776, Wilhelm, 21.III.1945; Papiewska Stefania, P, pol., 94321, Wanda Veronika, 21.III.1945; Zugał, Majewska, Czesława, P, pol., 86485 Ewa, 21.III.1945; Ehret Juhanne, RD, pol., 98234, Edward, Richard, 21.III.1945; Zakes Anna, E, pol., 108051, Johann, 22.III.1945; Niewiadomska Johanna, P, pol., 97189, Alina, 22.III.1945; Nodzak Maria, P, pol., 106154, Wiesław, 24.III.1945; Friedmann Dora, pZ, pol., 105231, Maria, 22.III.1945; Menderino Giovanna, W, pol., 108044, Frank, 22.III.1945, zm. 1.IV.1945; Tojsing Berta, RD, C, asoc., 96488, Gisela, 23.III.1945, zm. 6.IV.1945; Malolepsza Stanisława, P, pol., 52109, Josef, 23.III.1945; Mattiasch Antonia, W, pol., 88706, Anna, Marie, 23.III.1945; Kopczyńska Leokadia, P, pol., 105359, Barbara, 23.III.1945; Przybysz Irena, P, pol., 94320, Jolanta, Katharina, 23.III.1945; Kamińska Stanisława, P, pol., 76742, Waldemar, 24.III.1945; Rygielska Katarina, P, pol., 103202, Johanna, 24.III.1945; zm. 17.IV.1945; Rembiewska Helena, P, pol., 102927, Andrzej Kasimir, 25.III.1945, zm. 18.IV.1945; Sześciński Sabina, P, pol., 90941, Witold, 25.III.1945; Wlasiuk Ludmilla, R, pol., 79284, Georg, 25.III.1945; Peitsch Waleria, P, pol., 60224, Nikolaï, 25.III.1945; Dalecka Kazimiera P, pol., 106153, Woidek, 25.III.1945; Horwath Ersebeth, wZ, pol., 90405, Josefa, 25.III.1945; Krems Therese, RD, asoc., 107843, Josef, Peter, 25.III.1945; Jopek Irena, P, pol., 65643, Markus, 26.III.1945; Jaworski Felicitas, P, pol., 102687, Olga, 27.III.1945; Gross Robertine, C, asoc., 48443, Elisabeth, 30.III.1945; Jari (Nyari) Kata, wC, pol., 89537, Ladzo, 31.III.1945; zm. 2.IV.1945; Galster Barbara, P, pol., 52641, Maria, Therese, 29.III.1945, zm. 23.IV.1945; Malkiewicz Parasja, R, pol., 85565, Jan, 24.III.1945, zm. 30.III.1945; Czernichow Bascha, pZ, pol., 108290, Janosch, 3.IV.1945; zm. 17.IV.1945; Wyroda Joanna, P, pol., 66005, Ewa, 3.IV.1945; Lutostanska Alicia, P, pol., 65974, Boschenka, 3.IV.1945; Jakolewa Nina, R, pol., 98473, Johann, 4.IV.1945, zm. 4.IV.1945; Werchoplad Maria, R, pol., 77218, Anna, 7. IV.1945; Szmulikowska Maria, R, pol., 86482, Ludwig, 10.IV.1945; Janina, Maria, R, pol., 108332, Swetlana, 11.IV.1945; Baieg Ibolja, wZ, pol., 89550, Tibor, 12.IV.1945; Pawlina Maria, P, pol., 101118, Janina, 11.IV.1945; Nieciowska Helena, P, pol., 108241, Vaclav, Andreas, 12.IV.1945; Ratner Johanna, P, pol., 75084, Manfred, Hubert, 13.IV.1945; Gerska Maria, P, pol., 108242, Peter Maria, 18.IV.1945; Długosz Lucyna, P, pol., 83294, Lucyna, 19.IV.1945; Kotkowska Janina, P, pol., 108395, Elisabeth, 19.IV.1945; Lang Elisabeth, RD, pol., 106162, Reinhold, 22.IV.1945.

W tym spisie uwzględniono kolejno: nazwisko i imię więźniarki, symbol oznaczający narodowość, symbol oznaczający kategorię więźnia, numer obozowy, imię dziecka, datę urodzenia dziecka, datę śmierci lub zwolnienia. Pisownia nazwisk, zwłaszcza słowiańskich, jest w księdze porodów najczęściej zniekształcona.

Śmiertelność noworodków w obozie w Ravensbrück w latach 1944—1945 (według książki porodów)

Narodowość matek	Liczba urodzeń	Liczba zmarłych	Odstek zmarłych
Polki	259	208	80,3%
Rosjanki	99	61	61,6%
Żydówki węgierskie	33	25	75,7%
Cyganki	29	19	65,5%
Francuzki	19	16	84,2%
Włoszki	11	9	81,8%
Belgijki	9	8	88,8%
Niemki	9	3	33,3%
Ukraiński	8	6	75%
Łotyszki	6	6	100%
Żydówki polskie	6	5	83,3%
Holenderki	5	5	100%
Cyganki węgierskie	3	2	66,6%
Jugosłowianki	3	3	100%
pochodzące z Lotaryngii	3	—	—
Czeszki	2	1	50%
Białorusini	1	—	—
Estonki	1	1	100%
Inne	3	3	100%
Łączne	509	381	74,8%